ԱՊՈՆԷ ՖԻՅԱԹԼԱՐԸ

ՏԷՐՍԱԱՏԷԹ ԻՉԻՆ

Գիր սէնէլիք . . . . 250 ղրուշ
Ալթը այլըգ . . . . 130 »
Իւչ այլըգ . . . . . 70 »
Գայիմէ 100 ղուրուշ հիսաապիյլէ.

ՎԻԼԱՅԷԹ ԻՉԻՆ

Գիր սէնէլիք . . . . 330 ղրուշ
Ալթը այլըգ . . . . 170 »
Իւչ այլըգ . . . . . 90 »
Գայիմէ 100 ղուրուշ հիսաապիյլէ.
Բօսթա իւճրէթի տախիլ տիր.

Մէժալիքի էննէպիյէտէ վէ գայիտէ Թէտավիլ իթմէյէն վիլայաթտա, ապոնէ պէտէլի վէ նախտ բօսթա իւճրէթի, սիբբէյի խալիսէ օլարագ ախզ օլունաճագ տըր.

1 ղրուշլուգ գայիմէ

ԹԷՐՃԷՄԱՆԸ ԷՖՔԷԱՐ

ՄԷՎԱՏՏԸ ՊՈԼԻԹԻԳԻՅԷ ԻԼՄԻՅԷ ՎԷ ՄԻԼԼԻՅԷ

ՎԷ ՍԱԻՐԷՅԻ ՃԱՄԻ ՆԷՎԱՄԻ ՂԱԶԷԹԱ ՏԸՐ

ԻԼԱՆԱԹ ՖԻՅԱԹԼԱՐԸ

Պէհէր սաթըրը իչին

1 ինճի վէ 2 ինճի սահիֆէլէրէ 10 ղշ.
3 ինճիւ սահիֆէյէ . . . . 6 »
4 ինճիւ սահիֆէյէ . . . . 4 »
Գայիմէ 100 ղրուշ հիսապիյլէ.

Իխթար. Պանգա, Շիրքէթ վէ ումումու սարրաֆլըգլարէ այիտ օլան իլանաթըն պէհէր սաթըրը իչին,

2 ինճի վէ 3 ինճի սահիֆէլէրէ 6 ղշ.
4 ինճիւ սահիֆէյէ . . . . 4 »
Լիրա 100 ղրուշ հիսապիյլէ.

Մէվատտը նաֆիյա տայիր մուպահասաթ մէճճանէն գապուլ օլունուպ, պիլ իֆթիխար տէրճ իտիլէճէք տիր.

1 ղրուշլուգ գայիմէ

Խտարէխանէսի Օթամպօլտա Քիւբբէի խանընտա նումէրօ 7 տէ վէ Մաթպաասը էինէ մէզքիւր խանընտա նումէրօ 26 տա տըր: — Ղազէթամըզա այիտ քեաղըթի մէկտուպ հաղդընտա, տօղրուտան տօղրույա իտարէխանէմիզտէ Տիգրան աղա Ճիվէլէկեանա միւրաճաաթ օլունմասը լազըմ կէլէճէկի կիպի, քեաղըթլէրին մէրքեզի տարէ անըն նամընա կէօնտէրիլմէսի իգթիզա իտէր:

ԱՍԻԹԱՆԷ X ՑՈՒՆԻՍ

ՀԱԼԸ ՀԱԶԸՐ

Եւրոբատա հիւքիւմտարլըր սուլհ իսթէր, էհալիսը ումումը սուլհ իսթէր, րուհանի կիւրուհի, ումում ահալի սուլհ իսթէր, Փատրիգաթօր, Փօնտօ սահիպի, Թիւճճար սուլհ իսթէր, հէպ սուլհ իսթէր:

Ասըլը էն պէօյիւք տիւրլըմաթլարը, սուլհ իչիւն պիր մէչվէրէթէ Թօբլանըրլար. բէօյլէ Նուտթլարընտա, սուլհա չալըշաճաղըզ, սուլհ հասըլ իտէճէյիզ, սուլհ իլէ ավտէթ իտէճէյիզ տէրլէր:

Ֆօնտօլար լանտաթի խիւքիւմէթէ օլուր, վէ ղայրիհիւմ, վէ ղայրիհիւմ:

Կէչէն չուպաթտա, միւթարէքէ օլուր օլմազ, գօնկրէ գօնֆէրանս լագըրտըլարը տա պէրապէր օրթայա չըգար. հէմէն պիր համթա սօղրա Եւրօբա պիր մէչվէրէթէ Թօբլանաճագ կիպի պիր հալէ կիրիր կէչմէզ, տուրտուրուլուր.

Ցուրուն պագալըմ տէրլէր, մատէմ քի խատէր սուլհ իչիւն պիր մէչվէրէթէ Թօբլանաճաղըզ, էվվէլէ պիրիպիրիմիզին ֆիքրինի պիր էյի աղլայալըմ տա էօյլէ Թօբլանալըմ, չիւնքի պիւթիւն Եւրօբանըն էվլիայը ումուրու պիր իզ, սուլհ տէյի Թօբլանըփ տա պէյնիմիզտէ իմթիզաճ իտէմէյէրէք հարպ հասըլ իտէրսէք, հէմ ասըրըմըզ տա, պիզտէն սօղրա կէլէճէքլէր տէ, Թէվարիխ տէ իսթիւմիւզէ կիւլէր:

Նասըլ քի կէչէնտէ տէ տէտիք, Թամ իւչ այ տա պունուն իլէ ուղրաշըլըր, միւզաքէրէ, միւքալէմէ, մուխապէրէ, միւքեաթէպէ հէր վասէթա գուլլանըլտըգտան սօղրա, պիր սապահ պիր պիրինին ֆիքրինի աղնամըշ օլտուգլարը տա ալէմ Թէպշիր օլունուր, բէօյլէ գօնկրէ տավէթնամէլէրի տէ հէր տէվլէթէ կէօնտէրիլիր:

Էյէր ինսանըն սէօզիւ սէօզ, հարէքէթի հարէքէթ, կէօզիւ կէօզ վէ գուլաղը գուլագ իսէ, չու մուամէլաթ էէքիւնիւնտէն սուլհտան պաշգա պիր չէյ Թէպէյիւն իտմէզ. իտէր իսէ Պէօյիւք տէրէյէ կիտէն ատամ, Պէօյիւք տէրէ վաբօրունա պինիպ սապահ սաթընտա վաբօր բալամառը չէօզիւպ Պէօյիւք տէրէյէ Թէվէճճիւհ իտտիյի հալտէ օ ատամ Սթամպօլա կիտէյօր տէմէլի, նախօտ տահա տօղրուսու քեօբրիւտէն Սթամպօլա ագան ինսան գալապալըղընա պունլար Գալաթայա կիտիյօր վէ Գալաթայա կիտէնլէրէ տէ Սթամպօլա կիտէյօր տէմէլի, նախօտ պիզէ էօյլէ կէօրիւնմէլի. արթըգ հէր չէյի Թէրսինէ կէօրիւպ Թէրսինէ մանա վէրմէլի. Նիհայէթ կէճէ գարանլըղըն ըշըգ, վէ կիւնտիւզ ըշըղըն գարանլըգ տէմէլի:

Զիւնքի վար պունու պէօյլէ տէյէնլէր, հէմ բէք չօգ, հէմ բէք բապըլթալը ատամլար, քի լիսանլէրի իլէ տէյիլ իսէ գալպլէրինտէն օլսուն չու քէլամլարը սէօյլէրլէր, «հէյ չաչգընլար, նա «սաֆտէրունլար, սիզ տէ ինանըրսը քի սուլհ օլաճագ տէյի, «կէօրիւրսիւնիւզ կէօրիւրսիւնիւզ, պու իշ մուհարէպէսիզ «պիթմէյէճէք, պիզիմ էյիտէն «խապէրիմիզ վար:»

Լաքին սիվալ իթմէն քի նէ իչիւն մուհարէպէ օլաճագ, քիմ քիմի իլէ մուհարէպէ իտէճէք, ճէվապը խինէ կէօրիւրսիւնիւզ տիր. քի իլէրիտէ կէօրէճէյիմիզ պիր չէյ տէմէք տիր. էյ նա չիմտիքի կէօրտիւյիւմիւզ, օնլար հիչ տիր, կէօզ պօյաճըլըգ տըր, Թէաթրօ քէրտէլէրի տիր:

Պէօյլէ տէ օլսա, տիւննա գուրուլալը տահա իլէրլէյիփ կէօրէճէյիզ քի, պիւթիւն տէվլէթլէր, պիւթիւն մուրախխասլար, պիւթիւն էվլիայը ումուր, տէյիլ սուլհ իչիւն պիր գօնկրէյէ կիտէյօրլար իլլա տամինօ իլէ պալօյա: Պիզ պունա ինանմասագ տա այըպլանամայըզ չիւնքի նասըլ քի տէտիք, իլք տէֆա կէօրիւլէճէք պիր չէյ տիր պու:

Վագաա չու տա վար քի, տիւննա աքէմ խալիսանէ սուլհա մէյլ իթտիկիմ սուլհա չալըշտըղը հալտէ, պունա մանի օլաճագ պէօյիւք պէօյիւք միւշքիլլէր տէ զուհուր իտէմէզ տէյիլ տիր:

Շիւպհէմիզ եօգ տուր քի, Եվրօբա տէվլէթլէրի նէ էսաս իւզէրինէ Գօնկրէտէ միւզաքէրէ օլունաճագ, պունու խալգ պիլմէզ իսէ օնլար պիլիրլէր, չիւպհէ եօգ քի, Ռուսիանըն նէրէլէրէ տէք տալանաճաղընը Ինկիլթէրրա, վէ Ինկիլթէրրանըն նէրէլէրէ տէք տալանաճաղընը Ռուսիա չիմտիտէն բէք ալա պիլիր. Եօգսա իքիսի տէ Գօնկրէ տավէթինի գապուլ իթմէզլէր իտի:

Լաքին հիչ շիւպհէլի չէյ տէ եօգ տէյիլ տիր, պալքի քի իքի մատտէ վար քի, պիզէ միւթալիզ օլտուղուման, օնու պիզ էյի կէօրէպիլիրիզ. չու քի. մէսէլէ պիզիմ, մէմլէքէթ պիզիմ, տավա պիզիմ, քեար զարար պիզիմ, պունլարըն իւզէրինէ պիւթիւն Եվրօբա ուղլաշմըշ գարար վէրմիշ բէք ալա, լաքին միւշքիլաթի պիրի պու տուր քի, պիզ տէ ուղլաշմըշ միյիզ, պիզ տէ գապուլ իթմիշմիյիզ, նախօտ իթմէյէ մէճպուր մուլուզ, վէ իթմէզ սէք նէ օլաճագ:

Իքինճիսի, գապուլ իթսէք տէ սէօզ տէ վէրսէք, սէնէտ տէ իմզալասագ տա, պունա Եվրօբա էմնիյէթ իտէճէք մի, վէ քէֆալէթ ևա նէզարէթ կիպի խտտաալարտան սարֆը նազար իտէճէք մի:

Էվվէլէթ պունլար պիրէր մուհարէպէ տէյէր բէք պէօյիւք միւշքիլէր տիր. լաքին գօնկրէ նէ իչիւն Թօբլանըյօր, անճագ պունլարըն Թէսվիյէսի իչիւն, վէ բէյլ ախիրանէմիզ գալըրսա գօնկրէնին միշքիլ օլաճաղը չէյ եալընըզ պու տուր. գուստուրու եանի հուգուգ, Թէմէլլիւք կիպի տավալարը Եվրօբա էվլիայը ումուրու չօգ կէօրմիւշ, չօգ հալլ իթմիշ տիր, լաքին քէֆալէթ վէ նէզարէթ կիպի խտտաալար տահա պէյ նէլ տուէլ, պու իւք տիր. ֆագաթ գապիլ մի տիր քի ումում Եվրօբա հիւքիւմտար պէօյլէ պիր միւշքիլի տէ հալլ իտէմէյիպ տէ, գըլըճա, Թօբա, Թիւֆէնկէ հալլ իթտիրսին: Պիզ պունա պէլի տէյէմէյիզ, ասլա տէյէմէյիզ, լաքին լաքին խահիշ իտէրիզ քի պունա տա պուլունամասըն:

ԹԷԼԷԿՐԱՖ

Աժանս Հավաս

Պու սապահ ալընան Թէլէկրաֆլար

Պէրլին, 12 հազիրան. — Պիր գըթա էմրնամէի իմբէրաթօրի միւճիպինճէ, Րէյխսթակ մէճլիսի իչիւն ինթիխապաթը ճէտիտէ Թէմմուզ 30 տա իճրա օլունաճագ տըր:

Իմբէրաթօրա իճրայի վէքեալէթ իթմէքտէ պուլունան վէլիի ահտ բըրէնս, հէր պիր տէվլէթ մուրախխասլարընը այրը այրը հուզուրունա գապուլ իթմիշ տիր: Գօնկրէտէ մուրախխասլար, քէնտի մէմլէքէթլէրինին խամինէ կէօրէ Ֆրանսըզճա էլիֆ պէ հարֆը սըրասընճա օթուրաճագ տըրլար: Պիւթիւն մուրախխասլար, Բըրէնս Պիզմարգ նամընա օլարագ խարիճիյէ նէզարէթի մէմուրինի Թարաֆընտան չըմէնտըֆէր միւֆիրիֆինտէ սէլամլանտըլար: Մէրասիմ ու Թէշրիֆաթ, Վիէննա Գօնկրէսինտէքի կիպի օլաճագ տըր:

Բըրէնս Պիզմարգ բէյս ինթիխապ օլունաճագ տըր: Գօնկրէ ազալարը, ճէրեան իտէճէք միւզաքէրաթը խաֆի Թութաճագլարընը Թէահհիւտ իտէճէքլէր տիր. — Բրօվէնցիալ Գօրէսբօնտէնց վէ Նօրտտէյչէ Ալկէմայնէ Ցայթունկ նամըն ղազէթալէր, մուրախխասլարա իֆթար խօշամէտի իսթաւ, Գօնկրէնին մուվաֆֆագըյէթինէ վէ ասայիշի ումումինին տայիր իւմիտ պէեան իտէյօրլար:

Բարիզ, 12 հազիրան	
Ֆրանսըզ ֆօնտօսու	112·25
Օսմանլը գօնսօլիտէսի	
աչըլըշը	15·
գաբանըշը	15·70
Ռումէլի Շըմէնտըֆէրի	57·75
Լօնտրա, 12 հազիրան	
Ինկիլիզ գօնսօլիտէսի	95 3/4
Օսմանլը գօնսօլիտէսի	
աչըլըշը	15 1/8
գաբանըշը	14 15/16

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Խիւտավէնտիկեար վիլայէթի ճէլիլէսի վալիսի Սայիտ բաշա հազրէթլէրի պու կիւն մէրքէզի մէմուրիյէթլէրինէ միւթէվէճճիհէն Ցէրսաատէթտէն հարէքէթ իտէճէքլէր տիր.

—Պէրլին գօնկրէսինէ ազիմէթ իտէն տէվլէթը Ալիյէ մուրախխասլարը սալը կիւնիւ սաաթ ևէտիտէ (տէսաեա միւվաֆէլէթ վէ օրատան սաաթ օնտա չըմէնտըֆէրէ րաքիպէն Պէրլինէ հարէքէթ իթմիշ օլտուգլարը ճիհէթիյլէ պու կիւնքի բէնչչէնպիհ կիւն ագշամ իւզրէ Պէրլինէ վասըլ օլաճագլար տըր:

—Ցինքի կիւն Սէլիմիյէ գըշլասընտան Ցավուտ բաշա գըշլասընա իւչ պաթարեա սահրա Թօբու նագլ օլունմուշ տուր.

— Սալը կիւնիւ ագշամ սաաթ պիր գարարլարընտա Թարաֆը հազրէթը շահանէտէն Գանլըճատա վագը սահիլխանէի սաատէթտէ պիր խայըրլը [illegible] իրսալ վէ ինսան պուլունուլարագ, տէրունինտէ սաքին միւշարիլէյհ հազրէթլէրինին վալիտէ մաճիտէ հազրէթը չահանէէ, վէ նիճէ նիճէ սէնէլէրտէն պէրու մէնսուպ միւթէնասիպէհատա միւլք վէ տէվլէթէ իպրազը խըտէմաթ էյլէմէլէրինտէն տօլայը, հազգլարընտա Թէվէճճիւհաթը սէնիյէ պէրքէմալ օլտուղու Թէպշիր օլունմուշ, վէ խաթթը հիւմայուն տիւնքի մէճլիսի խասսը վիւքէլատա Թագիմէն վէ Թէքրիմէն գրաաթ իտիլմիշ տիր:

— Պուլղար էկզարգը Ժօզէֆ էֆէնտի, Ֆիլիպէ չէհրինի Պուլղար էկզարգօսլուղունա մէրքէզ իթթիխազ իթմէք իւզրէ, տիւնքի կիւն չէհրի մէզքիւրէ միւթէվէճճիհէն Ցէրսաատէթտէն հարէքէթ իթմիշ տիր:

—Իսքէնտէր նամ զաթըն 15 միլեօն Ինկիլիզ լիրասը վէրասէթինէ տայիր տիւնքի կիւն պիր մէքթուպ ալտըգ, քի պունու իւչիւնճիւ սահիֆէմիզտէ տէրճ իտէրիզ: Սէրմայէսի տէտիյի կիպի պու իւչ տէօրթ սէնէլիք պիր չէյ օլմայըփ, բէք էսքի տիր. ֆագաթ, իլէրուտէ կէօրիւլէճէյի վէճհիլէ, պու տէֆա էէնիտէն մուհաքէմէէ պաշլանըլմըշ իմի:

ՂՕՆԿՐԷ ՎԷ ԷՐՄԷՆԻԼԷՐ

Փուաղ ղազէթասընըն տիւնքի նիւսխասընտէ օգունտուղունա կէօրէ, Բաթրիգ Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրի, սապըգ Բաթրիգ վէքիլի Մկրեան էֆէնտի վասըթասըյլէ զաթը հազրէթը Սատրազամիյէ պիր գըթա խահիշնամէ կէօնտէրիփ, պու Թահրիրաթտա, տէվլէթը Ալիյէ Թէպաասընտան պուլունան ասըլը Էրմէնի Թիյանլարըն բուլանտը հալի իչիւն հէր նէ սուրէթ գարարլաշտըրըլըր վէ Թարաֆը հիւքիւմէթը սէնիյէտէն հէր նէ իճրաաթ վուգու պուլուր իսէ, պունուն պիր այընը տախի Էրմէնի միլլէթի իչիւն էլէ կէթիրմէք իւզրէ Թէշէպպիւսաթը լազըմէի իճրա իթմէք մէմուրիյէթի, Էրմէնիլէրին մէճլիսի ումումիսի Թարաֆընտան քէնտիսինէ (Բաթրիգ սրբազանա) հէվալէ օլունտուղունու, վէ Էրմէնիլէրին, չիմտիյէ տէկին տիւչար օլտուգլարը Թէատտիյաթ վէ մէզալիմտէն գաթիէն խելասլէրի իչիւն ուսուլը իտարէյէ տայիր պիր ուսուլըն էլզէմ իտիյինի պունտան ագտէմ տախի պա Թագրիր Պապը Ալիյէ պէեան իթմիշինի, վէ Թարաֆը Շահանէտէն տախի Էրմէնի միլլէթի կիպի սատըգ վէ ղայրէթքէշ պիր միլլէթի [illegible] տիյինի, վէ չիմտի իսէ պիր գօնկրէ ագտ օլունուպ, Թիւրքիա ահալիսինին հալի Թային օլունաճաղընտան, միւնասիպ վագըթ կէլմիշ օլտուղունու, Թէրքիպը ահալի միլլէթինին Թէմինաթը իչիւն, քէնտիսինին (Բաթրիգ սրբազանըն) Պէրլինէ կիտիպ, Էրմէնի մէճլէսինի Գօնկրէէէ արզ իթմէսի իչիւն Պապը Ալիտէն րուխսաթ Թալէպ իթմիշ, վէ էկէր իշլէրին հիյնի Թէսվիյէսինտէ Էրմէնիլէր պիւթիւն պիւթիւնէ ունուտուլուր վէ քէնտի հագգլարընտա պիր գարար վէրիլմէզ իսէ, Էրմէնի միլլէթի պունտան տօլայը ղայէթլէ Թէէսսիւֆ իտէճէյինի պէեան վէ քէնտիսինին տախի օլ վագըթ մանսըպընտան բաթրիգլիքտէն իսթիֆա իթմէկէ մէճպուր օլաճաղընը իֆատէ էյլէմիշ տիր:

Սատրազամ հազրէթլէրի, պու Թահրիրաթա ճէվապէն տէրհալ Մկրեան էֆէնտիյէ պէեան իթմիշ տիր քի, Բաթրիգ էֆէնտինին պիլզզաթ Պէրլինէ ազիմէթինէ լուզում օլմայըպ, քէնտի մաթլուպլարընը պու Թէլէկրաֆ տախի Գօնկրէէէ արզ իտէպիլիր, վէ նախօտ մուրախխասլար կէօնտէրիպիլիր, նասըլ քի զաթէն կէօնտէրմիշ իսէ, վէ Պապը Ալի տախի, Էրմէնի բաթրիգինին մուրախխասլարընը Թանըմագ վէ անլէրէ մուավէնէթ իթմէք իչիւն, քէնտի մուրախխասլարընա Թալիմաթ լազըմէ իթմա իտէճէք տիր:

Իշթէ պունուն իւզէրինէ Սատրազամ հազրէթլէրի լազըմ կէլէն ճէվապը խուլասէն Պէրլինէ Թէլէկրաֆ քէշիտէ իթմիշ տիր:

ԳՕՆԿՐԷ
ՎԷ ԻՆԿԻԼԻԶ ԲԱՐԼԱՄԷՆԹԻ

(27 [illegible] պացիկ վէ խիթամ)

Լօրտ Կրէյն Նօրթհամփթօն պուքէյէսէ: Գապինէթ պու իքի մուրախխասըն գարարլարընա մուվաֆագաթ իտէր տէնիյօր. լաքին բարլամէնթ իչիւն պու պիր էմնիյէթ տէյիլ տիր, չիւնքի պիլմիւմըզ վիւքէլա պիրիւքտէ մուզաքէրէ իտէրէք վերիլէն գարար իլէ, իքի վիւքէլանըն վէրտիյի րէյէ մուվաֆագաթլէ հասըլ օլան գարարտա բարլամէնթ պէօյիւք պիր ֆէրգ կէօրիւր: Էվվէլթ, խարըճտա օլան պիր պաշ վէքիլ իլէ պիր խարիճիյէ նազըրընըն վէրտիյի գարարը, տախիլտէ գալան վիւքէլա տա գապուլ իթմէմէզլիք իտէպիլիր. պէօյլէ պիր հալ հէր նէ գատար նատիր իւլ վուգու օլսա տա, եինէ միլլէթին էմնիյէթինի մուխաթարայա իլգա իտէր, չիւնքի միլլէթին էմնիյէթի տայիմա հէյէթը վիւքէլանըն պիլ իթթիֆագ վէրտիյի գարարտա տըր:

Լօրտ Կրէնվիլ. Պիր մատտէ, էսալէթլու տօսթումուզ լօրտ Պիգընսֆիլտին տէտիյի կիպի տէյիլ տիր: Նէչէն չուպաթտա, լօրտ Տէրպի նութգ իթտիքտէ տէտի. Թասավվուր օլունան գօնկրէյէ բըրէնս Պիզմարգ, բըրէնս Կօրչաքօֆ վէ գօնթ Անտրասի կիտէճէք տէտի, վէ տէյիլ լօրտ Պիգընսֆիլտին տէտիյի կիպի, էշխէր:

ՄԷՊՈՒՍԱՆ ԳԱՄԱՐԱՍԸ

Լօրտ Հարթինկթըն . . . . . Տիմէք իսթէրիմ քի, էյէր գօնկրէնին միւզաքէրէսինէ հէվալէ օլունաճագ մատտէլէր էվվէլճէ տէվլէթլէր պէյնինտէ գարարլաշմըշ տա, գօնկրէ եալընըզ պու գարարլարը թաստիգ իտէճէքսէ. պիզիմ էն պէօյիւք իքի վիւքէլա[illegible] լէ գօնկրէյէ կիթմէլէրինէ թաճիւպ իտէրիմ. Եօգ պէօյլէ օլմայըպ տա ղայէթ աղըր վէ մուհիմ մէսէլէլէր իւզէրինէ միւքեալէմէ վէ միւզաքէրէ օլունաճագ իսէ, պունու եալընըզ իքի վիւքէլա տէրիւհտէ իտիւպ տէ, Ինկիլթէրրատա գալան րէֆիգլէրինին ագըլ իւ պասիրէթինտէն տէ իսթիֆատէ իտէմէտիքլէրինտէն աջըզ տա թէէսսիւֆ իտէրիմ:

Պիզ տայիմա էօյլէ ալըշմըշըզ քի, պիր եա իքի ատամ խարիճիյէ պօլիթիքայը պու պիր իքի զաթ հէր նէ մէրթէպէ ֆէթին վէ մահիր տէ օլսալար. պիզ իսթէրիզ քի հէյէթը վիւքէլանըն մէշվէրէթ վէ իթթիֆագը արասը իլէ իտարէ օլունսուն: Պու հալտէ, եանի իքի վիւքէլանըն գօնկրէյէ կիտիպ տէ վէրէճէքլէրի գարարա, Ինկիլթէրրատա գալան վիւքէլանըն տա րէյի վար, օ տա հէյէթը վիւքէլանըն գարարը տըր տէմէք գապիլ օլամազ. Էվվէլճէ տէնէպիլիր քի տէվլէթին պօլիթիքասը Լօնտրատա հէյէթը վիւքէլանըն մարիֆէթ վէ իթթիֆագը իլէ գարարկիր օլմուշ տուր, վէ գօնկրէյէ կիտէնլէրին կէօրէճէյի իշ տախի պու պօլիթիքայը իւթիպահ վէ մուհաֆազա իթմէքտէն պաշգա պիր շէյ օլամազ: Լաքին պէօյլէ իշլէրտէ նակեհան վէ մէմուլին ղայրի պիր վէ եա պիր գաչ պէօյիւք մէսէլէլէր տէ զուհուր իտէպիլիր. օ վագըթ պու իքի մուրախխաս Լօնտրատա գալան հէյէթի վիւքէլա իլէ նէ իսթիշարէ վէ նէ տէ րէյլէրինտէն իսթիֆատէ իտէմէզլէր. Չու տա տէնիր քի իքի մուրախխաս, տէվլէթի հէր նէ թահրիւտ մէճպուր իթսէլէր, եինէ հէյէթը վիւքէլանըն թաստիգինէ մուհթաճ տըր: Լաքին գամարա պու պապտէ պէնիմ իլէ միւթթէֆիգ օլապիլիր զաննը իտէրիմ քի, պաշգա չէյ տիր պիր մէսէլէյի, պիր հէյէթը վիւքէլանըն էօնինէ ալըպ օնուն իւզէրինէ մէշվէրէթ, արագ պիլմիւզաքէրէ գարար վիրմէսի, վէ պաշգա չէյ տիր օլմուշ պիթմիշ պիր շէյին եա թաստիգինէ եա տա րէտտինէ վէ ճէրհինէ մուհթաճ օլմասը:

Պանա էօյլէ կէլիր քի, գօնկրէտէ վէրիլէճէք գարարլար սէնէլէր վէ ուզուն վագըթլար իչիւն տէվլէթի պաղը ֆէրայիզ վէ թէքալիֆ ալթընա ալապիլիր, վէ պէօյլէ պիր հալտէ մէմուլ իթմէմ քի, միլլէթ քէնտինէ պիր պիր գարարը եալընըզ իքի մուրախխաս վիւքէլանըն րէյինէ վէ նէտինէ թէսլիմ իտէպիլիր օլսուն. Պունտան մատատա չունքու տա տիւշիւնիւրիւմ քի, Լօնտրատա գալան հէյէթը վիւքէլա, գօնկրէտէ օլան իքի վիւքէլատան պիր մաթիւմաթ վէ մալումատ կէօրմէյէճէք, Պէրլինտէ վէրիլէճէք գարարլարա նասըլ պիր հիւսնիւ թէլաքքիտէ պիր միւտախալէյէ եալթըզ օլապիլիր:

Գօնկրէյէ թային օլունան իքի վիւքէլա տա պարէմ պու մէճլիսէ եանի մէպուսան գամարասընա ագա օլմուշ օլսալար, օնլարըն մէսլէք վէ հարէքէթի պիզէ թէճրիւպէ իլէ մալում օլուր օլտուղունտան, հիչ օլմասա վէրէճէքլէրի գարարլարը րէնկինի օլսուն ուզագտան ֆէրգ իտէպիլիրտիք, լաքին օնլարտա պու սըֆաթ տա օլմատըղընտան, պիզ պիւթիւն պիւթիւնէ նամալիւմ վէ գարանլըգտա գալաճաղըզ:

Մուսյէ Լօուըր: Պիլմէմ քի պու մատտէ հագգընտա պէնիմ տէ պիր չէյ սէօյլէմէմ, եա պիր միւզաքէրէյէ կիրիշմէմ պիր մէնասիպէթ ալըր մը, լաքին չու գատարընը իգրար իտէճէյիմ քի գօնկրէտէ գուլլանըլաճագ պօլիթիքամըզ հագգընտա հէյէթը վիւքէլա մաքէյնինտէ բէք չօգ արիզ իւ ամիգ միւթալաալար ճէրէեան իթթի, բէք չօգ թէտգիգ վէ թէգայիւտատ իճրա օլունտու: Պունտան մատատա գօնկրէտէ տահա նէ զուհուրաթ օլապիլիր, մէմուլին ղայրի նէ հատիսէլէր չըգապիլիր, ճիւմլէսի քէշֆ օլունուպ, ճիւմլէսի մէյտանա գօնուլուպ, ճիւմլէսի իւզէրինէ ուզուն միւզաքէրէլէր օլունմուշ տուր չէօյլէ քի, էսալէթլու տօսթումուզուն թախմինի իւզրէ Լօնտրատա գալան վիւքէլա իլէ գօնկրէյէ կիտէն վիւքէլա պէյնինտէ պիր մուպայէնէթը էֆքեար զուհուրու միւմքին միւթէսավվէր օլամազ: Վագըա Ինկիլթէրրա տէվլէթի թարաֆընտան պիր գօնկրէյէ մուրախխաս կէօնտէրմէք մասաֆի էն մուհիմ, էն իւճէ վէ էն նազիգ մէսէլէլէրին պիրի տիր, հաթթա պունու պիլմէյիմիզտէն իտի քի, պու մատտէի մուհիմմէ իւզէրինէ ազ չալըշըլմատը, ազ տիւշիւնիւլմէտի վէ ազ միւքեալէմէ օլունմատը, վէ պանա էօյլէ կէլիր քի իթթիհազ օլունան պու թէտպիրիմիզ իլէ պաշգա հիչ պիր թէտպիր մուգայէսէ օլունամազ, չիւնքի էն ալասը պու տուր:

Գօնկրէյէ կէլէճէք մուրախխասլար, էն պէօյիւք տէվլէթլէրին պաշ վէքիլլէրի վէ խարիճիյէ նազըրլարը տըր:

Ալէմանիանըն վէ Աւսթրիանըն պաշ վէքիլլէրի, վէ միւճիւտտինին թահամմիւլիւ օլունուրու հալտէ, Րուսիանըն տա, Ֆրանսանըն վէ Իթալիանըն տախի խարիճիյէ նազըրլարը: Պու մագալէ զէվաթը ֆիլճումլէ պիզիմ տէ պաշ վէքիլիմիզ իլէ խարիճիյէ նազըրըմըզըն թէրֆիգ գըլընմասը, մէսէլէնին պիր ան էվվէլ վէ մէմնունիյէթլէր լայըգընտա թէսվիյէ բիզիր օլմասը իչիւն տիր, մէսէլէ իսէ պիր հիւքեթը խոտամիյէտէ օլմայըպ, հիւքեթը րիւշտիյէտէ տիր:

Թէրճիւմանը Էֆքեար: Պէրլին գօնկրէսինէ կէօնտէրիլէն Ինկիլիզ մուրախխասլարը հագգընտա Ինկիլիզ գամարալարընտա ճէրէյան իտէն պու ուզուն միւզաքէրէյի թէրճէմէ իթմէյի, պաղլարընա ղայէթ կէօրիւնտիւքճէ իսէ տէ, պունուն տա վագթը իլէ պիր լուզումու օլուր միւլահազասը իլէ թէրճիհինի թէճվիզ իթթիք: Չիւնքի գօնկրէյէ միւթաալիգ ճիւզվի վէ քիւլլի հէր պիր խուսուսատ օգունմալարընճա մէրագ մահրում իթմէքլէրինէ իգ[illegible], հաթթա պէօյլէ չէյլէրտէ պազը էն լուզումսուզ կէօրիւլէն չէյ տախի պիր արալըգ էլզէմ օլապիլիր:

1856-1878

Ֆարզ իտէրէք քի, Րուսիա իքիտէ պիրտէ, մէզհէպ պէհանէսի իլէ Օսմանլը տէվլէթի իլէ պիր սաւաշ աչըպ, վէ գապուլ օլունմազ շարթլար մէյտանա գօյուպ, վէ գապուլ օլունմատըղը կիպի տէ իշի չէքիշտիրէ չէքիշտիրէ պիր մուհարէպէյէ ինթաճ իտէրէք մէմալիք զապթը վէ թագսիմաթ պահսընա կիրիշէլըմ: Էվրոպա տէվլէթլէրի կէօրէրէք, վէ պէօյլէ պէօյլէ Րուսիանըն Էվրոպա ղարպընտա օղրու իլէրիլէմէսինի Էվրոպայա պիր մուխաթարայը ալըմէ ատտ իտէրէք, 1856 տա պունուն սիւրէթը գաթիյէտէ մէնինէ գալգըշմըշ օլունսալար:

Րուսիանըն պու թէճավիւզու կէչէն տէհրին Նըսֆընտան սօղրա գիւմտէլէնիպ, օ վագըթլար իսէ Պուլկար եա Բօլավ լագըրտըլը օլմայըպ Րում մէզհէպի վէ Րում օրթհօտօգս քիլիսէսի հուգուգու մէվզուու պահս օլուրտու: Նասըլ քի 1853 մուհարէպէսինէ տէ, Գուտսու Շէրիֆտէ Րում քիլիսէսինէ օլան պիր նէվի հագարաթ, վէսիլէի հարպ իթթիխազ օլունմուշ իտի:

1856 տա, Բարիս աhտնամէսի իլէ Էվրոպա տէվլէթլէրի պունուն մէնինէ գալգըշտըգտա, պունա պաշգա չէյ գարըշտըրմայարագ, մուհարէպէյէ սէպէպ օլան օրթհօտօգս քիլիսէսի հուգուգու մայրէսինի թէճավուզ իթմէյէճէյինի պէյան իթմիշ օլսալար[illegible]լէր պէլքիմ պու 1877-78 մուհարէպէսի զուհուր իթմէզ իտի, վէ իթսէ տէ բէք իհթիմալ տըր քի պու տէրէճէ պիր պօլիթիգա էհէմմիյէթի քէսպ իթմէզ իտի: Լաքին Էվրոպալըլար ճէօմէրտ կէօրիւնմէք իսթէյիպ, ագտէմէք պիր թագըմ ահտնամէլէր իլէ Րուսիայա վէրիլէն մէզհէպ մուհաֆազասը հուգուգունա քէնտիլէրի տէ տախիլ օլմագ իսթէտիլէր, էօյլէ զաննը իտէրէք քի Րուսիայը եալընըզ պրագմաթիքլարընտան, պիր տահա պէօյլէ պու վէսիլէ իլէ խոտսէրանէ տավայա գալգըշամայաճագ վէ գալգըշսա տա Էվրոպա իթթիֆագը տայիմա օնու մէն իտէճէք: Իշթէ պէօյլէ պիր նիյէթլէ Էվրոպա Բարիս գօնկրէսինէ թօբլանըպ, Բարիս աhտնամէսինի թանզիմ իթտի. լաքին տէվլէթը Ալիյէտէն տախի պիր բօլահաթ խաթթը թալէպ իտիւպ, աhտնամէյէ էսաս տա պու խաթթ ատտ օլունտու:

Նասըլ քի մալում տուր, խաթթը հիւմայունու մէզքիւրիւն իլք ֆըգրասը սըրֆ ումուրու րուհանիյէ վէ մէզհէպիյէյէ միւթաալիգ տիր, ֆագաթ տինի իսէվինին օրթհօտօգս, եա գաթօլիք, եա բրօթէսթան կիպի պիր շիւպէսինէ այիտ օլմայըպ ումումունու շամիլ իտի:

Պունտան էօթէյէ կիտիլմէմիշ օլսա, զաննը աճիզանէմիզճէ եինէ 1877 մուհարէպէսինէ պիր վէսիլէ պուլունամազ տը, վէ պուլունսա տա եինէ պու էհէմմիյէթի քէսպ իտէմէզ իտի:

Ցէմէյիզ քի օ վագըթլարտա մէմալիքի շահանէնին բօլահաթա ինթիյաճը եօգ իտի, լաքին մուհարէպէյէ սէպէպ օլան մատտէ օրթհօտօգս քիլիսէսինին հուգուգու մուհաֆազասընտան իպարէթ օլտուղունտան, Էվրոպա բօլահաթա տա պիր լուզում հագիգի կէօրմիւյիւ հալտէ պու իքի չէյի պիրիպիրինէ գարըշտըրմայըպ, այրը այրը աhտնամէլէրէ րապթ իթմէյիտի. Եանի չունքի թէմէք իսթէմէք, օ վագըթ մէյտանտա իքի մէսէլէ վար իտի. պիրի օրթհօտօգս քիլիսէսինին հուգուգու իտի, եալընըզ Րուսիա տէվլէթինին մաթլուպու իտի վէ տիւէրի բօլահաթ իտի, պիւթիւն Էվրոպանըն մաթլուպու իտի:

Իմտի քիլիսէ հուգուգու իչիւն Րուսիա իլէ տէվլէթը Ալիյէ պէյնինտէ պիր աhտնամէ թանզիմինէ, վէ բօլահաթ իչիւն տախի տէվլէթը Ալիյէ իլէ Էվրոպա տէվլէթլէրի պէյնինտէ պաշգա պիր աhտնամէ թանզիմինէ հիւքմէթ օլունմալը իտի: Լաքին նասըլ քի տէտիք Էվրոպա ճէօմէրտ տավրանըպ, 1856 աhտնամէսինէ կէթիրտի օ գատար բօլահաթ մատտէլէրի սօգուշտուրտու քի, ճիւմլէսինին պիրտէն իճրասը գապիլ օլամայաճաղը չէօյլէ տուրսուն, մէսէլէնին օրթհօտօգս քիլիսէսի հուգուգունտան պաշլայըպ օրալարա ինթիգալ իթթիրիլմէսի Րուսիայա պիր հագգ վէրտի տէմէյէ քի, պէնտէն պիր մէզհէպ մուհաֆազասը հուգուգու այրըլըյոր իսէ տէ, էքրինէ պիր բօլահաթ հուգուգու մուհաֆազասը վէրիլիյօր, վէ պիր էքրինէ, միւթաալիգէյէ պէշ օն էրմէի վէ ելլի սէպէպ: Օ վագըթքի Էվրոպանըն էվվէլը ումուրունա էօյլէ կէլտի քի, Րուսիա եալընըզ մէզհէպ ճիհէթինտէն գայտ իտիւպ բօլահաթ ճիհէթինի վագըֆէ իթմէյէճէք, վէ օլ վէճհ իլէ արթըգ թաարրուզա պիր սէպէպ վէ վէսիլէ պուլամայաճագ:

Պունուն եալընըզ պիր թասավվուր օլտուղու իլէրիւտէ բէք չապուգ աղլաշըլտը: Չիւնքի տէվլէթը Ալիյէ իչիւն տահա գապիլ վէ տահա գօլայ ըտը տախիլինտէ պիր գաչ միլիօն թապիսի օլան պիր մէզհէպին իթթիհազըթընը սէրպէսթիյէթինի արթըրմագ կէնիշլէթմէք, նէթէքիմ էճնաս վէ միլէլը միւխթէլիֆէտէն մէճմուու օթուզ գըրգ միլիօն ահալիտէ Էվրոպաքեարը պիր բօլահաթ հասըլ իթմէք:

Պունտան գաթը նազար մէսէլէ պիր իքէն, պու բօլահաթ սէպէպի իլէ եիրմի օթուզ, վէ գըրգ եիլի տէ օլապիլտի, վէ տէվլէթ պիր միւտախալէ գարուսունու գաբայըրմ տէրքէն, պաշգա պիր չօգ գաբուլար տահա աչմագա մէճպուր օլտու, եախօտ տահա տօղրուսու Էվրոպա բօլիթիգասը քէնտիսինի պունա մէճպուր իթթի:

Պու պահսըմըզա իսպաթ չու տուր քի, 1856 տան սօղրա Րուսիա, օրթհօտօգս մատտէսինտէ արթըգ էվվէլքի գատար տէմինար կէօրիւնմէտի, հալպուքի օրթհօտօգս տօգսուլուղա մուզիրր վէ խաթիրլը պաշ չայան պաղը հալլէրտէ տէ պուլունմուշ: Պիր գույումճու պիր չէյ եարաճագ օլտուղու հալտէ եալընըզ պիր ալէթ իլէ եարամազ, կահ էյէ գուլլանըր, կահ չէքիճ կահ գալէմ, կահ պիրինի պըրագըր օ պիրինի էլինէ ալըր, կահ պէնքէրինի պըրագըր էօթէքինի էլինէ ալըր. Րուսիանըն մագսատը տէ, էյէր պիզէ թաարրուզ իտէր իսէ, արթըգ հաճէթի էօղուշտու միւճէրրէտ օրթհօտօգս տօլուղու քէնտիսինէ ալէթ իթմէյէ, բօլահաթ նիզիւնիտէն տէ տահա նիչէ ալէթլէր թէտարիք իտէպիլիր, վէ պու տա թապիի իտի:

Չիւնքի քիմ նէ տէրսէ տէսին, քիմ նէ եազարսա եազսըն, օ 1856 աhտնամէսի իլէ Էվրոբանըն չարգտան մաթլուպ իթթիյի բօլահաթ էօյլէ չարչապուգ վիւճուտէ կէլիր վէ իճրա օլունուր չէյլէրտէն տէյիլ իտի, վէ օլամազըլը տա, վէ պուրատա չունու տա իգրարա մէճպուրուզ քի, պէօյլէ ազիմ պիր ինգըլապա միւհթաճ պիր բօլահաթ եալընըզ չարգտա, իլլա ղարպտա վէ Էվրոպատա տա գապիլ օլամազ ըտը: Էվրոբանըն ագըլլը տօգսան սէնէլիք թարիխինի տըգգաթլը օգուր իսէք աչիքեար կէօրիւրիւզ քի, պու ուզուն տէվիր Էվրոպա բօլահաթը մատտէսինտէ [illegible] եանի պիր իլէրի կիտիշ պիր կէրի կիտիշ օլտու: Էվրոպա բօլահաթըգ քի, հիւրրիյէթլէ թէճէսսիւմ իտէր, հիւրրիյէթլէ իսթիպտատ բէգապէթի տէմէք օլտու, կահ պիրի սույուն եիւզինէ չըգտը կահ օ պաշգը օ պիրի եիւզէ չըգտը, վէ հալա տա պէօյլէ տիր՝ վէ պու կիւնքի կիւն ղալէպէ հիւրրիյէթտէ կէօրիւնիւյոր իսէ տէ պունունլա պիր ղալէպէյի ղալիպէ օլտուղունու հէնիւզ քիմսէ թահքիք իտէմէզ:

Հալ պու քի Էվրոպա բօլահաթը, ահտնամէ թահրիրի ալթընտա պիր չէյ օլմայըպ, ասըրըն թէրաքքի, մէարիֆ, վէ մէտէնիյէթինտէն իճապ իտէն պիր նէթիճէյի թապիիյէ իտի. Չիւնքի պէօյլէ պիր չէյի ահտնամէյէ րապթ իթմէք, հաթթա զամանտա խայալաթ նէվինտէն տիր, հէր ինսան եա պօրճունու, եա եարաճաղը պիր իշէ, եա գուրաճաղը պիր տօլապա, պիր սէնէտ վէրիպ, պիր գօնթրաթ եարապիլիր. լաքին հանկը ինսան բօլահը նէֆսինի պիր պաշգասը իլէ սէնէտ եա գօնթրաթա րապթ իտէպիլիր, տէվլէթլէրտէն տախի քի, ինսէյի ալէմ պէօյլէ պիրէր չախս տըրլար, պէօյլէ բօլահաթը տախիլիյէլէրի իչիւն սէնէտ մաթլուպ օլունամազ տըր. Չիւնքի տախիլտէ օ մագուլէ բօլահաթըն իճրաաթընա պիր թագըմ մուգաւաթ հայիլ օլապիլիր, պիր թագըմ էնկէլլէր զուհուր իտէպիլիր, վէ պիր թագըմ թէշէբբիւսաթա տիւշար օլունապիլիր. Վէ պունուն տա իսպաթը չու տուր քի, պէօյլէ բօլահաթը տախիլիյէսի իչիւն պիր տէվլէթին ալէր տէվլէթէ եա

տէվլէթլէրէ սէնէտ վէրմէսի իւքտիֆա օլարագ 1856 ահտնամէսինտէ կէօրիւլտի․ վէ չիւնքի Թապիի պիր չէյ տէյիլ իտի, էճնէպի միւտախէլէսի վէ Ռուսիա Թաարրուզունուն յէնի մագսէտի իլէ Թանզիմ օլունան պէօյլէ պիր ահտնամէ, Թամ մագսատըն մուգայիրինի հաւըլ իտտի, եանի տահա զիատէ միւտախալէյէ վէ տահա զիատէ Թաարրուզա գաբուլլար աչմըշ օլտու ։

Բիւք էյի ամմա տէնէպիլիր, մատէմ քի պիր միւնքտէ բուլահամ լազըմ տըր էյլէմ տիր, վէ մատէմ քի պունուն տա սէնէտլէ վէ մուահէտէ իլէ միւճուտէ կէթիրիլմէսի Թէճվիզ օլունմայօր, էյլէ իսէ պաշգա նէ եօլ իլէ գապիլ օլապիլիրտի։ Պունուն ճէվապը Թապիյէթը ինսանիյէտէ մէվճուտ տուր։

Հագգ Թաալա հազրէթլէրի, ինսան ճինսինի միւթմէյիտի բուլահաթ օլմագ իւզրէ եարաթմըշ օլուպ, հէր ինսանըն հէր գավմըն հէր միլլէթին խալթատան բուլահա խյսալը իչին տէ, հէր քէսէ պիր պէնտէմէք հիսսի վէրմիշ տիր քի, օ հիսսի Թապիի հէր սէնէտտէն հէր ահտնամէտէն զիյատէ քէնտիսինի օ բուլահամա մէճպուր իտէր, չիւնքի Թապիի տիր։

Ինսանլարըն, միլլէթլէրին, տէվլէթլէրին հէր հալինի Թէճէսսիւս իթտիկիմիզտէ, պէնտէմէքտէն վէ պէնտէթմէքտէն պաշգա պիր չէյ պուլամայըզ, պունու պազը մասթխամ իլէ տահա պիր գօլայ սիւրէթտէ աղնաթաբիլիրիզ։ Մէսէլա միլլէթին պիրի գալգար պիր վաբօր իճատ իտէր, վէ օնուն մէնֆաաթը տա յիտէյ պէմ կէօրիւլիւր, տէրագգա հէր միլլէթ Թապլաթը իլէ օ վաբօր իճատ իտէն միլլէթէ պէնտէմէյէ գալգըշըպ քէնտի տէ վաբօրլար եաբմայա մէճպուր օլուր, պունտա նէ սէնէտ վար նէ տէ ահտնամէ, քէզալիք չըմէնտըֆէր, քէզալիք Թէլէկրաֆ, հէպ պէնտէյէ պէնզէյէ պէօյլէ Թաամիմ օլունուր, զըրհլըլար, եէնի Թօբլար, Թիւֆէնքլէր հէպ պու գապիլտէն տիր. հա՞նկը տէվլէթ զըրհլը կէմիյի ապաճ կէմիտէն գուլլէթլի վէ եէնի Թօբլարը Թիւֆէնքլէրի էսկի Թօբլարտան Թիւֆէնքլէրտէն սէրի վէ մէնզիլլի օլտուղունու կէօրիւպ տէ, տօնանմասընը սիլահընը օնլարա պէնզէթմէյէ գալգըշմայօր, պէօյլէ չէյլէր իչիւն տէ վա՞րմը պիր ահտնամէյէ պիր սէնէտէ միւհթաճ օլան, նէ՛ հաճէթ պունլարա, մուհաֆազայը նէֆս քի, հէր ինսանտա վէ հաթթա հէր մախլուգատա էն էղլէպ պիր հիսսի Թապիի տիր, քէնտիսինի պու չէյլէրին իսթիզամընա պիլ Թապի մէճպուր իտէր։ (Խէյր-ը Է-լ-...)

Յ․ ՎԱՐԴԱՆ

ՕՆՊԷՇ ՄԻԼԵՕՆ ԼԻՐԱԼԸԳ ՎԷՐԱՍԷԹ ՄԷՍԷԼԷՍԻ

Բազար իրթէսի կիւնքի նիւսխէմիզտէ պիզ վէ պիզիմլէ Տէրսաատէթ ղազէթալարընտան պազըրը, Մ...ւթ Նագլէն, պու մէսէլէյէ տայիր պիր հավատիս տէրճ իթմիշ իտիք․ պու խուսուսա հագգընտա տիւնքի կիւն աթինաքի մէքթուպու ալտըգ․

․․․Էֆէնտի․

Ղաղէթայը միւթէպէրէնիզին 270 նումերօլու նիւսխէսինտէ, Իզմիրտէ միւթէմէքքին Իսքէնտէր նամ զաթըն, աքրաբասընտան Հինտիսթանտա վէֆաթ իտէն պիր զաթըն վէրասէթի ինկիլիզ հիւքիւմէթի Թարաֆընտան զապթ օլունմուշ օլտուղու հալտէ, քէնտիսինին վարիս օլտուղունու իսպաթլէ, հագգը վէրասէթի նիզամէն Թանըթմըշ օլտուղունու հավի, պիր Ֆըգրա կէօրիւլտի։

Հալ պու քի, մուգուսի հալ պիւթիւն պիւթիւնէ պունուն խիլաֆընտա օլտաղը, պէր վէճհի աթի Թաահիհի քէյֆիյէթէ իճԹիսար օլունուր։

Շէօյլէ քի, վէրասէթի մէզքիւրէյէ վարիս օլմագ իտտիաասընտա պուլունանլարըն ճիւմլէսի պունտան չէնտ կիւն ագտէմ Տէրսաատէթ ինկիլթէրրա սէֆարէթխանէսի Թարաֆընտան ճէլպ օլունուպ, պու խուսուսա տայիր սէֆարէթճէ Թահգիգաթը իպթիտաիյէ իճրա օլունտուղունտան սօնրա, Պօմպէյ մահքէմէսինէ կէօնտէրիլէճէք րաբօրթօ իւզէրինէ, մահքէմէի մէզքիւրէտէ տավանըն ֆասլընա միւպաշէրէթ օլունաճաղը, ճիւմլէսինէ պէյան օլունմուշ վէ պէնտէլէրի տախի, վարիսլըգտէն պիրիսի Թարաֆընտան վէքիլի մութլագ օլմամ ըրգաԹըյլա, սէֆարէթխանէտէ հազըր պուլունմուշտուր. հալ պու քի, սէֆարէթի միւշարիլէյհա իզտու Թահգիգաթը էվվէլիյէսինին իճրասընտան ագտէմ, հէր պիրիմիզտէն Թէէլլիւմաթ ագչէսի Թալէպ իթմիշ, վէ պունուն իւզէրինէ իթԹիֆագ-ըպըզզ գունարա կէլմիշ օլտուղընտան, պու խուսուսա իչ պիր միւտախէլէ Թէէխիր օլունտուղտան սօնրա, վարիսլէրին ճիւմլէսի, հէնիւզ չու Թէէմինաթ ագչէսի հագգընտա գաթի պիր գարար վէրիլմէք իւզրէ եարընքի կիւն իչին սէֆարէթխանէյէ տավէթ օլունմուշլար տըր։

Շու հալտէ, տէյլի իսքէնտէր էֆէնտինին վէ եախօտ վարիսիք խուտասըննա պուլունան սայիր զէվաթտան պիրիսինին հագգը վէրասէթի Թէպէյյուն իթմիշ, իլա, հէնուզ տավանըն ռույէԹինէ տախի միւպաշէրէթ օլունմամըշ օլտուղունտան, չու մէքԹուպումու տէրճէ, Թաահիհի քէյֆիյէթ իլէ մէնիւն րէճա օլունուր, էֆէնտիմ։

1878 Մայիս 31

Աթինա

Վարիսլէրտէն քէնտի րէյլէրի պուլունան
Ազամեանեան Մարթիտ վէ Գի-
րիքօֆ գասըմ Ֆուռնուճիւլէր

ՄԵԼՔՕՆ ՊԱՐՈՆԻԿԵԱՆ

Թէրճէմէնը էֆքեար.— Իզմիրլիմիզ կէօրէ, Դուլգուրու բաթրիգխանէսի տախի պու իշ իլէ մէշղուլ օլմագտա պուլունմըշ, վէ էզ ճիւմլէ տիւնքի կիւն, Ազամեանեան Մարթիտ վէ Գիրիքօվ գաստըն, Բաղ. Ժողով հուզուրունտա պու վէրասէթ հագգընտա Մարքոսեան Դրիգոր էֆէնտի ալէյհինտէ տավա աչմըշլար, վէ Բաղ. Ժողով տախի պու մատտէնին արիզ ու ամիգ Թահզիգ Թէզէքքիւրէ ալընմասընը պիր գօմիսիօնու մախսուսէ հէվալէ իլէմիշ տիր։ Պու պապտա իլէրուտէ Թաֆսիլաթ վէրիրիզ։

Տիարպէքիրտէն մայիս 13 Թարիխլէ պիզէ պէր վէճհի աթի եազըլըյօր։

«Մուսուլ մէմլէքէթի իթթիսալինտէ վագը էսքի Նինուէ չէհրինին աստըը աթիգէսինի տէվլէթի Ալիյէ Թարաֆընտան նէզարէթ վէ մուսայէնէյէ մէմուր Թային օլունուպ, պունտան ագտէմ մահալը մէմուրիյէթինէ միւթէվէճճիհ օլան, սապըգ Վիէննա Մուխթարեան Թարիգաթընտան վէ Եվրօբանըն միւթէպէր նիւմիզմաթլարընտան (1) պուլունան Միպիլեան Հ. կլլմէս բահիզ հինի սէյահէթինտէ Ֆէվգէլ ատէ պիր ղաաֆա տիւչար օլուպ, ապրիլ 28 տէ Տիարպէքիրէ վիւսուլինտէ քէյֆիզլիյի սօն տէրէճէ քէսպը չիտտէթ իտուպ, բէնչէի էճէլտէն ազատէի սէր իտէմէյէճէյինի քէնտիսի տախի ֆէհմ իթտիքտէ, չէհրի մէզքիւրտէ ֆարուչին րէհպանի րէյիսի պուլունան Բատրէ Ցօնաթօյը նէզտինէ ճէլպ վէ հաչմէթլու Բաբա հազրէթլէրինէ խիթապէն պիր գըթա աֆվ վէ իթաաթնամէ իմզալատըրտան սօնրա, քաթօլիկ վէզայիֆի րուհանիյէսինի պատէլ իֆա վէֆաթ իթմիշ վէ ճէնազէ ալայը բէք մուԹանթան սուրէթտէ իճրա օլունմուշ տուր։»

Թէրճէմէնը էֆքեար.— Միպիլեան Հ. կըլմէս կիւպէ, իլմ ու բրֆանըյլա Եվրօբաճա քէսպի չէօհրէթ իթմիշ վէ պիր գաչ Ագատէմիալարա ազա գապուլ օլունմուշ վէ խուսուսիյլէ նիւմիզմաթիգ իւզէրինէ նէչր իթմիշ օլտուղու Թէէլիֆաթըյլա էն միւթէպէր իւտէպա սընֆընա կէչմիշ օլան պիր զաթը մէալիգատըրըն վէֆաթը, տօղրուսու ումում միլլէթ իչիւն ազըմ Թէէսսուֆի մուճիպ պիր վուգուաթ տըր։

կէչէն հաֆթա, զէխայիրին ֆիյաթը Թէնէննի իթմէքտէ օլտուղունու խապէր վէրտիկիմիզ վագըթ, ֆիյաթըն տահա զիատէ տիւշէճէյինէ տախի պազը սէպէպլէր օլտուղունու պէյան իթմիշ իտիք․ Պու քէզֆիյէտիզ սահիհ չըգմըշ տըր․ ֆիւվագի, չու սօն հաֆթա զարֆընտա, զէխայիրին ֆիյաթը տահա զիատէ տիւշմիւչ տիւր, վէ պու Թէտէննի տէվամ իթտիքճէ, ալըճըլար ինթիյաթը տավրանըյօրլար։ Պիր Թարաֆտան էճնէպի բիւացալարընտան ֆիյաթլարըն տիւշմէքտէ օլտուղու խապէր վէրիլմէքտէ, վէ տիկէր Թարաֆտան, պու սէնէ մահսուլաթըն բէք պօլ օլաճաղը գավիէն մէմուլ իտիլմէքտէ պուլունտուղու կիպի, Տէրսաատէթ տախի քիւլլիյէթլի զախիրէ կէլմէքտէ, վէ պու տա զէխայիր ֆիյաԹընըն տիւշմէսինի սէպէպ օլմագտա տըր։ Շիմտի Տէրսաատէթտէ զախիրէ մէվճուտու իւչ եւիգ պին քիլէ գատար տըր․ Ինչալլահ, պիր գաչ կիւնէ գատար, էքմէյին ֆիյաթը եինէ Թէնզիլ իտիլտիյինի խապէր վէրիրիզ, վէ զաթէն, Շէհիր էմանէթինին, Թէքրար էքմէյին ֆիյաթընը Թէնզիլ իթմէք նիյէթինտէ պուլունտուղունու տիւնքի Լա Թիւրքի եազըյօր։

(1) Էսքի վագըթլարտան գալմա աղչէլէրին վէ մէտալեօնլարըն Թէհարրի վէ Թէֆթիչի իլէ մէշղուլ օլան ֆէննէ, Նումիզմաթիք տէնիլիր․ Նումիզմաթ նումիզմաթիք ֆէննինէ աշինա օլան տիմէք տիր։ Թ․ Է․

Հալէպտէն մայիս 25 Թարիխլէ պէր վէճհի աթի եազըլըյօր․

Հալէպ վալիսի Քեամիլ բաշա հազրէթլէրի, Թահթը իտարէլէրինտէ պուլունան միւթէսարրըֆլըգլարը մուայէնէ իթմէք իւզրէ պիր սէյահաթա չըգմըշ տըր։ Վալիի միւշարիլէյհին ավտէթինէ տէկին, Հալէպ գօմանտանը Նաղըֆ բաշա հազրէթլէրի իճրայի վէքալէթ իտէճէք տիր։

Տէրսաատէթտէն վարիտ օլան պիր էմր իւզրինէ, բայիԹախթտան պուրայա կէօնտէրիլէն մուհաճիրլարըն գապուլ վէ գաթիէն իսքեանը իչիւն Հալէպտէ պիր գօմիսիօն Թէչէքքիւլ իթմիշ տիր։ Կէչէն հաֆթա պիր Լօյտ վաբօրու Իսքէնտէրունա իքի պին մուհաճիր չըգարտը․ Մուհաճիր եիւքլիւ տահա պիր գաչ վաբօր Իսքէնտէրունէ պէքլէնիյօր։

Վիլայէթ ղազէթասը, էօյլէրին միւզայէտէսէ գօնուլտուղունու խապէր վէրիյօր․ պու սէնէ էօյլ բէսմի, տէյիլ գայիմէ իլա սիքքէլի խալիսէ իլէ իսթիֆա օլունաճագ տըր։

Պալը Ռուս միւթէֆէննիլէրի Թարաֆընտան իքի պյտան պէրի

ՇԱՐԳ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

ԱՆԱՏՕԼՈՒ ՃԻՀԷԹԻ

Գարս տէնիզ քէնարընտա օլան մուհարէպէլէրին սօնու․

(271 նումերօտան տէվամ)

Իշթէ պէօյլէ պու Սօխում սէֆէրի տէ խիթամ պուլմուշ օլտու քի, իպթիտա տա բէք մալիւմաթլու ատէմլէր պօշ չէյ տիր տէյի Պապը Ալիյէ իխթար իթմիշլէր իտի տէ, քեար իթմէմիշ իտի։

ԹԷՔՐԱՐ ՌՈՒՄԷԼԻ ՃԻՀԷԹԻ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՎԷ ԻՔԻՆՃԻ ՊԼԷՎՆԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷԼԷՐԻ

Յուլիս 20 տէքի Պուլկարիսթանըն հալի․

Ռուսլար նասըլ քի Անատօլուտա յունիս 21 է գատար իլէրիլէյիպ, օնտան սօղրա կէրի չէքիլմէյէ մէճպուր օլտուլար, պէօյլէ տէ յուլիս 21 է գատար Պալգանըն պէրի Թէրաֆլարընտա Եարիզէ ճիվարընա գատար իլէրիլէյիպ, օ Թարիխտէն սօղրա կէրի չէքիլմէյէ մէճպուր օլտուլար։

Ռուսլար 1870-71 Ալման սէֆէրինէ Թագլիտ իթմէք իսթէմիշլէր իսէ տէ, նէ օ գատար ասքէրլէրի վար իտի, նէ տէ օ գատար ուսթալըգլարը։

Ռուսլար եալընըզ պէշ պուչուգ օրտու իլէ Թունատան պէրի Թէրաֆա կէչմիշլէր իտի քի, նիհայէթ եիւզ գըրգ պին ասքէր տէմէք տիր։ Ռումէլիյի իսթիլա իթմէք իչիւն Օսմանլըտան զիատէ ասքէրլէրի օլմագ լազըմ կէլիրքէն Օսմանլըտան տա էքսիք իտիլէր։

Օսմանլըյըն Անատօլուտան կէլմիշ գըրգ պին ասքէրի Ռուսճուգտա Ահմէտ Էյուպ բաշա գօմանտասընտա իտի, ալթմըշ պին տէ Շումնատա Մէհմէտ Ալի բաշա գօմանտասընտա, վէ գըրգ պէշ պին տէ Պալգանըն պէրի Թէրաֆընտա Սիւլէյման բաշա գօմանտասընտա, նիհայէթ էլլի ալթմըշ պին տէ Օսման բաշա գօմանտասընտա վար իտի քի, Վիտինտէն Բլէվնա իւզէրինէ կէլմէքտէ իտի։

Նրան տիւք Նիգօպոլըն պու հալէ վարտըֆ օլմամասը քէնտիսինէ պիր պէօյլէ խաթա աստ օլունտու, Նրան տիւք Նիգօլա գանըն իտէր իտի քի, Օսմանլըլը տարըմատաղըն իթմէք բէք գօլայ պիր մուամէլէ օլաճագ իտէ․ վէ ասքէրինին պիրտէն պիրէ Պալգանլարըն պէրի Թէրաֆընտա գօլայ գօլայ եայըլմասը քէնտիսինին պու իթիգատընը պիր գաթ տահա գավիլէթտի․ իմտի ասքէր իլէրի եիւրիւթիւլքէ արգալարընըն մուհաֆազա վէ իւթիլաթընը տիւշիւնմէտի․ տունլարա նասըլ միւհիմմաթ վէ մէյքիւլաթ եէԹիշտիրիլէճէք իտի, օնլարտան գայա իթմէտի․ վէ կէրի չէքիլմէլէրի իչիւն եալընըզ պիր Սիմնիչա քէօբրիւսինէ գանաաթ իթտի։

Բէզալիք բէք տար պիր խաթթ իլէ, եանի սաղըն վէ սօլունտա կէօզէթմէյէրէք Պալգանլարը կէչիպ Պուլկարիսթանա իլէրիլէյիպ, վէ ասքէրինին ազըլընա պազմայարագ զիատէ եախըլաշ, նիհայէթ չունու տա տիւշիւնմէտի քի, Օսման բաշա պիր պէօյլէ օրտու Թանզիմ իտէրէք, Բլէվնա իւզէրինէ եիւրիւմէքտէ իտի։

Վէլ հասըլ, Ռուս ասքէրի ալթմըշ քիլօմէթրօ էնի օլան իքի եիւզ քիլօմէթրօլուգ պիր մէյտանա եայըլմըշ իտը, արգալարընտա կէրի չէքիլէճէք իչ եօլ վար իսէ տէ, իչիւ տէ եօլ տէյէճէք եօլ տէյիլ իտի․ սաղտան սօլտան հէր եէրտէ Օսմանլըլար պու ասքէրի վուրապիլիրլէր իտի․ հասըլը Թէվարիխի ասքէրիյէտէ պէօյլէ պիր ճէհալէթ ճէսարէթինին հիչ պիր էմսալի եօղուտու տէնէպիլիրտի։

Մէհէմմէտ Ալի բաշա իլէ Օսման բաշա պիրլէշտիրիլէրի կիպի արգալարընտա օլան պօղազ գաբանաճագ իտը, հաթթա Ռուս ասքէրի իքիյէ տէ պէօլիւնիւպ, Թէքմիլ խարապ օլապիլիր իտի, հէլէ Պալգանըն պէրի Թէրաֆընտա պուլունան պիր նէֆէր տէ գուրԹուլամազ օլուրտու, էօթէ Թէրաֆտագիլէրէ տէ կէրիյէ գաչաճագ անճագ պիր քէօբրիւ գալըր իտը քի, հէր ան վուրուլուպ բարալանմասը գապիլ իտի։ Էյէր Եվրօբա օրտուսու մուվաճէհէսինտէ, հագիգէթէն Ռուսլարըն հալի խարապ իտը, լաքին Նրան տիւք Դիգօյա չիւպհէսիզ Օսմանլըլըն միւպթէտիյանէ կիւվէնմիշ տիր, էյէր պու պէօյլէ իսէ Նրան տիւք մէմնունիյէթէն զիատէ պախթիյար օլտու տէնէպիլիր։

ԻԼՔ ՊԼԷՎՆԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

Պալգանլարըն չըմալ Թէրաֆը էթէյինտէն իլէրլէք վէ տիւզ պիր վասի արազի հասըլ օլուր քի կիւն տօղրուսու Թէրաֆը Թունանըն սաղ Թէրաֆընտա գատար վասըլ օլուր։

Պու տիւզլիւքտէ Պալգանտան նէպէաթ իտիպ, չըմալա տօղրու ճէրէյան իտէն պիր Թագըմ չայլար վար։

Ջիչէօվատան պաթը Թէրաֆընտա կէտիլէճէք օլունճա իլք բասթ կէլէն չայ Օզմ, եախօտ Օզէմ չայը տըր քի Նիգօբօլինին պիր աղ աչաղըսընտան Թունայա գարըշըր։ Պու չայ մէզքիւր տիւզին օրթասընը Թահսիս իտէր, վէ Ռուս ասքէրինին քիւլլիսի պու տիւզլիւքտէն Պալգանա իլէրիլէմիշ իտի։

Օսմանլըլարըն Պուլկարիսթանը մուհաֆազալէրի իչիւն իլք խաթթ պու Օզէմ նէհրի իտի։

Իքինճիսի քի պաթը Թէրաֆընտա տըր, Վիտ իսմի վէրիլէն չայ տըր. պու չայ տախի Պալգանլարտան զուհուր իտիպ, Սօֆիա Թէրաֆլարընտան ճէրեան իտէր,

(Տէվամ)

Տէրսաանէթ ճիվարընըն ղայէթ միւքէմմէլ վէ մուֆասսալ վէ տագիգ պիր խարիթասը չըգարըլմագտա պուլունտուղու հալտէ, խարիթայի մէզքիւրէ պու քէրրէ պիլ իքմալ, ղալիթանէ թէվզի խուլմիշ, վէ ինչպու խարիթա իւզէրինէ արիզ ու ամիգ միւթալաաթ վէ թէտգըգաթ վէ թաթպիգաթ իճրա կըլընմըշ, վէ չայէտ իքմալը լազըմ պիր նագըսա կէօրէպիլիրլէր իսէ, անը տախի գօմանտանա արզ իթմէլէրի ղարիթանը միւմաիլէյհիմէ թէնպիհ գըլընմըշ տըր: (Թ. Շ-րք)

—

Մուխտարիմու խըտիվի տէվլէթլու բրէնս Հասան բաշա հազրէթլէրի պու քէրրէ Բարիստէն Լօնտրաեա ազիմէթ իթմիշ տիր:

Բէլժիքա ճումհուր Մարէշալ Մագ Մահօն թարաֆընտան միւշարիլէյհ բրէնս հազրէթլէրինէ մէշհուր Սէվր ֆապրիգասը մամուլաթընտան իքի տանէ կիւզէլ չինի գաբ հէտիյէ օլունմուշ տուր:

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Ցաավիի խարիճիյէ քիթապէթի, սաատէթլու Ագրօ էֆէնտի հազրէթլէրինէ,

Իսվիչտար միւթէսարրըֆլըղը, նիշ միւթէսարրըֆը սապըգ սաատէթլու Ալի Րիզա բաշա հազրէթլէրինէ,

Շուրայի տէվլէթ ազալըղը, տաավիի խարիճիյէ քեաթիպի սապըգ սաատէթլու Օհաննէս էֆէնտիյէ,

Տէրսաանէթ ղալըթա միւտիրլիյի, Էյուպ գայմագամլըղընտա պուլունմուշ օլան Ահմէտ պէյէ թէվճիհ պույուրուլմուշ տուր:

—

Սապըգ բաշա հազրէթլէրի եօհտեսինէ ձէզայիրի Պահրը Սէֆիտ վիլայէթի ճէլիլէսի վալիլիևինին թէվճիհինէ իրատէի շահանէ չըրէֆսատըր օլմուշ, վէ պունտան ազտէմ վուգու պուլան քէյֆիյէթի ճիհէթիյլէ բաշայի միւշարիլէյհ Ջէզմէսէքի ըլըճալարա կիթմէյի գարարլաշտըրմըշ օլտուղունտան, մէվսիմի թէտավի կէշմէմէք, վէ էվվէլճէ Ջէզմէ համամլարընա կիտիպ պատէհու մէրքէզի վիլայէթէ ազիմէթ իթմէք իչիւն, տունքի կիւն չաեան պույուրուլան բուխսաթը սէնիյէ իւզէրինէ մաալէյնի հիւմայունա կիտէրէք, խաքիբայի շահանէյէ եիւզ սիւրտիւքտէն սօնրա, Տէրսաանէթտէն հարէքէթ էյլէմիշ տիր: Ճէզայիրի Պահրը Սէֆիտ վալիսի սապըգ Սավֆէթ բաշա հազրէթլէրինին անգարիպ միւնասիպ պիր մէմուրիյէթէ թային օլունաճաղընը, Օսմանլը ղազէթալարը եազըյօրլար:

—Պիր վագըթտան պէրի իսմէրի ունուտուլմուշ օլան Րօտօբ տաղլարը միւսլիման ասըլարընա տայիր Սրէտէցում ղազէթասը տիւնքի նիւսխասընտէ պազը մալիւմաթ վէրիյօր: Շէօյլէ քի, պու իսեան չու սօն կիւնլէր զարֆընտա հիչ էհէմմիյէթսիզ ղայպ իթմիշ օմայըպ, պիլ աքիս տահա զիատէ չիտտէթ քեսպ իթմիշ տիր. Իսլամ ասըլարընըն մըգտարը 80 պինէ պալիղ օլույօր վէ ֆիլվագի պունլարըն ճիւմլէսի տախի մուհարէպէ իթմէեօրլար իսէ տէ, սիլահ թութմաղա միւգթէտիր 80 պին միւսլիման իսեանա իշթիրաք իթմէքտէ տիր. պունլարըն սիլահլարը օլտուգճա միւքէմմէլ տիր, վէ Այա Սթէֆանօս աճտնամէսինին մէվգիի իճրայա գօնտուղու կէօրմէքտէն իսէ ճիւմլէսի տախի թէլէֆ օլմաղը գաֆալարընա գօյմ(?)ըլար: Պունլար Օսմանլը հիւքիւմէթինտէն պաշգա պիր հիւքիւմէթ թանըմայաճագլընը պէեան իտէսօրլար, վէ իշթէ պու սուրէթլէ Օսմանլը գօմիսէրլէրինին մէմուրիյէթի սէմէրէսիզ գալմըշ տըր:

Ասըլարըն պուլունտուղլարը եէրլէրտէ Պուլղար չօգ եօգ տուր. ասըլարըն օրտասընտա ինթիզամ ղայէթ տիւզգիւն օլունմագտա տըր, վէ իքի Բօմագ, օրտատան պըրըլըպ խըրըսթըլըգ իթմէք իսթէմիշ օլտուգլարընտան (?)գուրչունա տիզիլմիշլէր տիր: Ասըլար Պուլղար ահալիսի իլէ հիչպիր սուրէթլէ մուամէլէ իթէյօր:

Ճէպէլլինամ Պուլղար գարիյէսի, սէքէնէսի թարաֆընտան պէեան օլունան արզու իւզէրինէ մայիս 24տէ ասըլար թարաֆընտան ղապթ օլունմուշ օլմաղլէ, իքի պին նէֆէր Րուս վէ Պուլղար, պէրապէրլէրինճէ թօբ տախի պուլունմագտա օլտուղու հալտէ, գարիէյի մէզքիւրէյի ասըլարտան իսթիրտատ իթմէք իսթէմիշլէր իսէ տէ, 200 քիշի գատար թէլէֆաթ վէրտիքտէն սօնրա, պիր շէյ եափամամըշլար, վէ իրթէսի կիւնիւ, եինէ ասըլար իւզէրինէ թէարրուզ իթմիշլէր. պու տէֆա Րուսլարըն վէ Պուլղարլարըն մըգտարը իւչ պին քիշի իտի. ֆագաթ ղայիֆ պիր թէարրուզ իթմիշ օլտուգլարընտան, 60 քիշի ղայպ իթտիքտէն սօնրա, կէրի չէքիլմիշլէր տիր: Պու իքի մուհարէպէտէն մատա, ասըլարըն սաղ գօլու, մայիսըն 23 վէ 24ինճի կիւնլէրինտէ Րուսլար վէ Պուլղարլար իլէ մուհարէպէ իտուպ, միւսլիմանլար 18 գըթա թօբ վէ պիր խայլը միւհիմմաթ ղապթ իթմիշլէր տիր:

Պու մուհարէպաթտան սօնրա, իւչ տաէտ Պուլղար գարիեէսի, միւսլիմանլար թարաֆընտան ղապթլարընը արզու իթմէքտէ իտիլէր. ասըլարըն պունլարա նէ ճէվապ վէրտիքլէրի նամալիւմ իսէ տէ, սօն խապէրլէրէ կէօրէ, Րուսլար վէ Պուլղարլար ասըլար իւզէրինէ ումումի պիր թէարրուզ իճրա իթմէյէ հազըրլանըյօրլար իմիշ. վէ միւսլիմանլար տախի էյի մուգապէլէ իտէճէքլէրինտէն էմին իմիշլէր:

— Պարօն տը Հիրշին վէքիլի Մ. Վէնէզիանի Րօմատան կէչտիյի վագըթ, Բաբա հազրէթլէրի իլէ գըրալ Ումպէրթօ հազրէթլէրի, միւմաիլէյհի հուզուրլարընա գապուլ իթմիշ տիրլէր:

— Ֆէնէրտէքի Րում մէքթէպի մուալլիմլէրինտէն Արիսթօգլէս էֆէնտի, կէչէնլէրտէ պիր իչ իչին Րուսիա սէֆիրի բրէնս Լօպանօֆուն հուզուրունա չըգմըշ օլտուղունտան, սէֆիրի միւշարիլէյհ պու մինասիպէթլէ էֆէնտիի միւմաիլէյհտէն թալէպ իթմիշ քի, Րուսիատա Օսմանլը լիսանընը տէրս վէրմէք իչիւն գէնտիսինէ պիր Րում մուալլիմի իպրազ իթսին: Պունտան գաթի նազար, սէֆիրի միւշարիլէյհ, Րուս հիւքիւմէթինին, Րուս մէքթէպլէրինտէ եէնի Րումճա լիսանընը տէրս վէրտիրմէք նիյէթինտէ պուլունտուղունու պէյան իտէրէք, Րուսիատա պու լիսանը թէտրիս իթմէք իչիւն եիրմի նէֆէր Րում տէլիգանլըըը թէտարիք իթմէսինի, Արիսթօգլէս էֆէնտիտէ թէքլիֆ իթմիշ տիր:

— Էտիրնէտէն եազըլըյօրըրնա կէօրէ, Րուս հիւքիւմէթի, Պուլղար, Օսմանլը վէ Րում լիսանլարընըա պիր իւան նէշր իտուպ, չիֆթլիքլէրի վէ թարլալարը օլանլարըն, մայիս 28ինտէն իթիպարէն օն պիր կիւնէ գատար Րուս հիւքիւմէթինէ միւրաճաաթլա, եախօտ թարաֆլարընտան վէքիլ կէօնտէրէրէք, մալլէրինէ սահիպ օլմալարընը, վէ պու միւտտէթ խիթամ պուլտուգտան սօնրա, սահիպլէրի չըգմայան թարլալարըն մահսուլլարը իլէ էմլաքըն Րուս հիւքիւմէթի թարաֆընտան ղապթ օլունուպ, սաթըլաճաղ օլտուղունու պէեան իթմիշ տիր:

Պու խապէրի վէրէն մուխպիր տէեօր քի, Րուսլարըն չու թէտպիրի իթթիխազտան մագսատլարը, միւսլիման էմլաք սահիպլէրինի, քէնտի մալլէրինտէն մահրում իթմէքտէն պաշգա պիր շէյ օլամազ. չիւնքի, Տէրսաանէթտէ վէ Անատօլուտա հիճրէթ իթմիշ օլան միւսլիման մուհաճիրլէրինըն պու իլանտան խապէրտար օլսուպ վագթինտէ մուայէնէտ մալլէրինէ սահիպ օլմալարընը իմքեանը եօգ տուր. պա խուսուս քի Այա Սթէֆանօստա թէշքիլ օլունան մուհաճիրին մուխթէլիթ գօմիսիօնու տախի արզըգ իճրայի մէմուրիյէթ իթմէմէքտէ տիր:

— Էրզրումտան Բօլիմիչէ գօրեսբօնտէնց ղազէթասընա եազըլըլան կէօրէ, օրատա իգամէթ իտէն Րուս զապըթանընտան հէր կիւն պիրէր իքիշէր քիշի թէլէֆ իտիլմէքտէ պուլունտուղու պէհանէսիյլէ Րուսլար պիր թագըմ միւսլիման աճալիյի թէվգիֆ վէ թագիբ իտէյօրլար իմիշ:

Հաթթա Էրզրում գալէ գաբուսունա եագըն պիր եէրտէ պիր խայլը էսլիհա վէ միւհիմմաթը հարպիյէ քէշֆ օլունմուշ օլտուղու, վէ ահալի իսլամիյէյէ իթթամէն պիր իլաննամէ պուլունտուղու պէհանէսիյլէ, Րուս ղապըթա մէմուրինի մայիսըն 17 սինտէ 10 նէֆէր իսլամ թէվգիֆ իթմիշլէր տիր:

—Մէմալիքի Օսմանիյէտէ խայլը Ինկլիզ պուլունտուղու մէյէտանըթ Հէրալտըն իղզասը իւզէրինէ Ինկլիզճէ ղազէթա գալմատըղը ճիհէթլէ, պիր Ինկլիզին, պիր թարաֆը Ֆրանսըզճա վէ տիկէր թարաֆը Ինկլիզճէ օլմագ իւզրէ եէնի պիր ղազէթա իխտիարա մուվագ թէշէպպիւսինտէ պուլունտուղու, ղազէթալարտա օգունմուշ տուր:

— Սրէտօցլտա օգունտուղունա կէօրէ, պիր Ինկլիզ ֆըրգաթինի, էօնիւնտէ պիր գարագօլ վափօրու պուլունտուղու հալտէ, տիւն սապահ, զաննը օլունտուղունա կէօրէ Իզմիրտէն կէլէրէք, Դարատէնիզ պօղազընա տօղրու հարէքէթ իթմիշ տիր.

—Եինէ մէզքիւր ղազէթանըն խապէր վէրտիկինէ կէօրէ, Րուսլարըն Մարմարա տէնիզի սէվահիլինտէ իթթիխազ իթմէքտէ օլտուգլարը թէտապիրի իհթիյաթիյէ ճիւմլէսինտէն օլմագ իւզրէ, Քէքիրտաղ վէ Այա Սթէֆանօս պէյնինտէ տէնիզ սահիլինէ իւչ եիւզ եէրի գըթա գատար թօբ եէրլէշտիրիլմէքտէ իմիշ:

—Իսքէնտէրէտէն ալընան սօն խապէրլէրէ կէօրէ, Տարֆուր էեալէթինտէ ղուհուրա կէլէն իսեան թէսքին օլունմուշ տուր: Իսեանը չըգարանլար, էեալէթի մէզքիւրէնին սապըգ էմիրլէրի խանէտանընտան պազը սէրքէրտէլէր իմիշ:

Ալթընճը Տայիրէ Իլանը

Մէրհէթ անքեամը մուգթէգայի իրատէի սէնիյէի հազրէթի Բատիշահիտէն օլան Տէրսաանէթ պէյլէրի գանունու մուճիպինճէ Ալթընճը Տայիրէի պէյլէրի մէճլիս ազալըղը իչին կէչէնտէ իճրա գըլընմըշ օլան ինթիխապաթտա պիր թագըմ եօլսուզլուգ վէ ուսուլսուզլուգ վուգուի թէպէյեին վէ թէհագգուգ իթմէսինտէն տօլայը ինթիխապաթը մէզքիւրէնին ֆէսխիյլէ եէնիտէն ինրասը լազըմ կէլմիշ վէ էմրի ինթիխապըն իճրասընա նէզարէթ իթմէք իւզրէ, Տայիրէտէ միւճէտտէտէն պիր էնճիւմէն թէշքիլ գըլընմըշ օլտուղունտան, վէ իչպու չէհրի հազիրանըն իւչիւնճիւ ճումաա իրթէսի կիւնիւնտէն իթիպարէն ինթիխապէ պաշլանըլըպ օն իւչիւնճիւ սալը կիւնիւնէ գատար րէյ վարագալարը գապուլ օլունուպ անտէն սօնրա ինթիխապ սանտըղըն քիւշատըյլէ մուամէլէյի լազըմէսինին իֆասը մուգարրէր պուլունտուղունտան, Տայիրէ տախիլինտէ միւթէմէքքին օլուպ գանունու մէզքիւրին գըրգընճը մատտէսի մուճիպինճէ մէճլիսի մէզպուրէ, ազա ինթիխապ իթմէյէ սէլահիյէթի օլան զէվաթ ինթիխապ իտէճէքլէրի օն իքի զաթըն իսմինի պիր բուսուլա թահրիր վէ զիրինի իմզա վէ եա թէմհիր իտուպ վէ պիր զարֆ տէրունինէ վազ իլէ գաբաթուպ ինթիխապ բուսուլալարը վազընա մախսուս օլան սանտըղա աթմագ իւզրէ զիքր օլընան օն կիւն միւտտէթ զարֆընտա պիզզաթ մէզքիւր էնճէմէնէ կէլմէլէրի վէ պիզզաթ րէյ վէրմէկէ կէլէմէյէճէք տա թահրիրէն րէյ վէրէճէք օլան զէվաթ տախի րէյ վարագալարընը պիր զարֆ տէրունինէ գօյուպ վէ Ալթընճը տայիրէ ինթիխապ էնճիւմէնի րիասէթինէ խիթապէն եազաճագլարը թէզքէրէ իլէ պու զարֆը տըկէր պիր զարֆ իչինէ վազ իտուպ կէօնտէրմէլէրի լազըմ կէլէճէկի վէ միւտտէթի մէզքիւրէ իւզքըղաչընտան սօնրա վիրուտ իտէճէք րէյ բուսուլալարը գապուլ օլընմայուպ ինթիխապ սանտըղընըն քիւշատ օլունաճաղը մահալլ օլմագ իւզրէ իլանը քէյֆիյէթէ իպթիտար գըլընտը:

1878 մայիս 31.

ԻԼԱՆԱԹ

—

ՕՐՄԱՆ ԻՏԱՐԷՍԻՆՏԷՆ

Մատէն միւթէհարրիլէրինին պուլտուգլարը մատէնլէրին մահիյէթինի վէ մասրաֆ իխթիյարըյլա թէհարրի ամէլեաթը իճրասընա գապիլիյէթի օլուպ օլմատըղընը անլամագ իչիւն, էվվէլ էմրտէ նումունէ օլարագ մէճճանէն օն գըյէ, վէ ալաճագլարը րուխսաթնամէլէր իւզէրինէ պատէթ թէհարրի հագգը վէ խարաճ էյլէյէճէքլէրի ճէվհէրին էճզասընը թէֆրիգ վէ գըյմէթինի թահգիգ իչիւն տախի րուսումը նիզամիյէսինի թէտիյէ իլէ, օն թօն գատար ճէվհէր նագլ էյլէմէլէրի քեաֆի օլաճաղընտան պատէմա իխթիյազ ֆէրմանը Սլիսի իխթասընտան օլ միւթէհարրիլէրէ պու մըգտարտան զիյատէ ճէվհէր նագլինէ միւսաատէ օլունմայաճաղը ճիւմլէնին մալիւմի օլմագ իւզրէ իլանը քէյֆիյէթէ իպթիտար օլունուր:

29 Մայիս 94.

Թէպապայի տէվլէթի ալիյէյի իրանիյէտէն իզհարը իխլաս իթմիշ օլան չէյխութէրի Ջուրճը Հաճի Րէճէպ Նամ քիմէսնէ զիմմէթինտէ ալաճագլարը պուլունան զէվաթ, Թարիխի իլանտէն իթիպարէն, 11 կիւնէ գատար, տէվլէթի միւշարիլէյհա գոնսոլոսիա մէճլիսինէ սալը վէ բէնշէնպէհ կիւնլէրի կէլիպ ալաճագլարընը նիզամէն իսպաթ իթմէլէրի իլէ, ահհարը մաթլուպլուն պաղը պու պապտէ օլաճագ գարարլարընը իսթիմա էյլէմէլէրի, վէ միւտտէթի մինհի մէզքիւր խիթամընա տէկին կէլմէմիշ օլան ալաճագլըներ, հուգուգունուն աչըգտա գալաճաղը մալիւմլէրի օլմագ իւզրէ, իլանը քէյֆիյէթէ իպթիտար գըլընըր:

—

1872 սէնէսի 100 տէ 9 ֆայիզլի խազինէ թահվիլաթընըն (Պօն տիւ Թրէզօր) տայիր

ԻԼԱՆԸ ՐԷՍՄԻ ՏԻՐ

1872 սէնէսինտէ 100տէ 9 ֆայիզլէ չըգարըլըպ հէնուզ թէէտիսէ օլունմայան խազինէ թահվիլաթընըն էսհամը ումումիյէսէ թէպտիլի սէլահիյէթինին թէմտիտի պու քէրրէ ճանիպի հիւքիւմէթի սէնիյէտէն թէնսիպ պույուրուլտուղունտան, պիրինճի վէ իքինճի վէ իւչիւնճիւ սընըֆ (եանի Սէրի Ա. Սէրի Գ. վէ Սէրի Ս.) խազինէ թահվիլաթը համիլլէրինտէն, միւթէսարրըֆ օլտուգլարը թահվիլաթը իթիպարի եիւզ լիրա սթէրլինէ մուգապիլ 35 սթէրլին նիսպէթլէ, 100տէ պէշ ֆայիզլի էսհամը ումումիյէյէ թէպտիլ իթմէք արզուսունտա պուլունանլարըն, իշպու Րումի հազիրան (յունիս) պիրտէն թէմմուզ (յուլիս) պիրէ գատար, պիր մահ զարֆընտա, Գրէտի ժէնէրալ Օթօման պանգասընա միւրաճաաթլա, պէեանը քէյֆիյէթ, վէ էշալէրինտէ պուլունան թահվիլաթը թէվտի էյլէմէլէրի իխթար օլունուր:

Իշպու թէվտի օլունաճագ խազինէ թահվիլաթընա, էթմիշ ալթը սէնէսի թէմմուզ գուբօնու մէրպուտ օլմասը լազըմ կէտէն օլուպ, պունլար միւպատէլէ տամղասըյլա տամղալանարագ, տէօրթ կիւն սօնրա եաստ օլունաճագը մութօլիւ, էշալէրինտէ խազինէ թահվիլաթը պուլունանլարըն Գանգաեա միւրաճաաթլարը թարիխինտէն իթիպարէն իքի այ սօնրա, մէզքիւր միւպատէլէ տամղասըյլա տամղալանմըշ օլան թահվիլաթ, 1876 թէմմուզ գուբօնու մէրպութ օլան 100 տէ 5 ֆայիզլի էսհամը ումումիյէ իլէ միւպատէլէ օլունաճագ տըր:

Ֆագաթ, միւպատէլէ տամղասըյլա տամղալանմըշ օլան խազինէ թահվիլաթը ասհապը, ալ էճլիլ միւպատէլէ պու թահվիլաթը նիհայէթ 1878 քեանունի էվվէլ (տէկտ.) 31 է գատար Գանգաեա իպրազ իթմէկէ մէճպուր օլաճագլար տըր:

Տէրսաանէթ, 12 հազիրան 78

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ՂԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

31 Մայիս

Էսհ. ում. ազչ. գաբ.	16-32
Պու սապահ 1 յունիս աչ.	17-04
Իսթիգ. 65 (Մութօն) 6 % ֆ.	80-
» 65 » 6 % ֆ.	79-
» 69 (Բէնար) 6	77-
» 72(Պօն տիւ Թրէզօր) Լ.	27-20
» 73 6 % ֆ	76-
Րումէլի շիմէնտէֆէր 3 %	53-20

—

ԱԴՋԷԼԷՐԻՆ ԲԻԱԶԱՍԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղրշ.տան	Ղրշ. Փր.
Պէեազ մէճիտիյէ ֆարգը	105-25
Մէթալիք »	121-
Գագըր »	172-
Գայմէ »	281-
Ինկլիզ լիրասը	109-
Ֆրանսըզ ալթունու	87- 4
Բօլ	88-36
Գըրըմիզ ալթունու	51-

Սահիպի ղազէթա
Ա. Մազաեան

ՄԱԹԲԱԱՏԸ Ե. ՏԱՎԼԱՃԵԱՆ
Սթանպօլտա Վէզիրխան խանը N 26